

MATHEMATEG BELLACH

Amser a ganiateir: 1 awr 30 munud

- Dylid ysgrifennu'ch holl atebion yn y llyfrau ateb a ddarperir, gan gynnwys unrhyw ddiagramau, graffiau neu frasluniau. Does dim angen papur graff.
- Atebwch **bob** cwestiwn yn Rhan A a **dau** gwestiwn o Ran B.
- Caniateir i ymgeiswyr ddefnyddio cyfrifiannellau, cyhyd â'u bod yn cydymffurfio gyda gofynion byrddau arholi safon uwch. Rhaid rhoi'r gyfrifiannell i unrhyw oruchwylwyr yn yr arholiadau ar eu cais ac mae ganddynt yr awdurdod i atal ymgeiswyr rhag defnyddio unrhyw gyfrifiannellau y maent yn amau nad ydynt yn bodloni'r amodau hyn.
- Darperir tablau ystadegol. Noder bod y tablau yn cyfeirio at gynffonnau **llaw dde'r** dosraniadau, hynny yw, tebygolrwyddau ar ffurf $p = \mathbb{P}(X \geq x)$ lle X yw hapnewidyn ac x yw pwynt canran **uchaf** i'w ddosraniad.

Gwybodaeth

- Cynrychiolir cylchdroeon ac adlewyrchiadau 2-D gan fatricsau fel yr isod.

Cylchdro gwrthglocwedd trwy ongl ϕ o amgylch y tarddbwynt :

$$\begin{pmatrix} \cos \phi & -\sin \phi \\ \sin \phi & \cos \phi \end{pmatrix}$$

Adlewyrchiad yn y llinell $y = (\tan \phi)x$:

$$\begin{pmatrix} \cos 2\phi & \sin 2\phi \\ \sin 2\phi & -\cos 2\phi \end{pmatrix}$$

Rhan A

1. Symleiddiwch y mynegiadau isod mor bell ag sy'n bosib, gan ddangos eich cyfrifiadau.

(a) $5 \frac{1-i}{1-2i} - 3$ [3 marc]

(b) $(2\mathbf{i} - 4\mathbf{j} - \mathbf{k}) \cdot (5\mathbf{i} + 2\mathbf{j} + \mathbf{k})$ [2 farc]

(c) $\begin{pmatrix} -1 & 2 \\ 2 & -3 \end{pmatrix}^{-1} - 2 \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}$ [5 marc]

2. Mae rhif cymhlyg $z = x + iy$ sy'n bodloni $|z - 3| = |2z + i|$ yn cael ei gynrychioli gan y pwynt $P(x, y)$ mewn diagram Argand. Dangoswch fod locws P yn gylch, a darganfyddwch ei radiws a'i ganol. [8 marc]

3. O wybod fod $-2 + i$ yn wreiddyn yr hafaliad ciwbig

$$x^3 - x^2 - 15x - 25 = 0,$$

darganfyddwch y ddau wreiddyn arall, gan egluro eich dull ar gyfer pob gwreiddyn. [4 marc]

4. Rhif real positif yw a yn yr isod.

(a) Differwch $\ln(x(x + a)^2)$ mewn perthynas ag x . [4 marc]

(b) Gan ddefnyddio canlyniad (a), symleiddiwch

$$\int_a^{2a} \frac{3x^2 + 4ax + a^2}{x^3 + 2ax^2 + a^2x} dx$$

mor bell ag sy'n bosib. [4 marc]

5. Defnyddiwch anwythiad mathemategol i brofi bod

$$\sum_{k=1}^n \frac{1}{k(k+1)} = \frac{n}{n+1}$$

ar gyfer pob cyfanrif positif n . [7 marc]

6. Hafaliad y plân Π yw $x + y + z = 0$. Mae'r pwynt P yn gorwedd ar y plân Π ac mae ganddo'r cyfesurynnau $(1, 2, a)$. Mae'r llinell L yn normal i Π ac mae'n mynd trwy P .

(a) Darganfyddwch werth a . [1 marc]

(b) Ysgrifennwch hafaliad fector y llinell L . [3 marc]

(c) Mae pwyntiau A a B yn gorwedd ar L , y ddau ar bellter 3 o P , ac ar ochrau gwahanol o'r plân Π . Darganfyddwch gyfesurynnau A a B . [5 marc]

(d) Darganfyddwch (mewn radianau) yr ongl lem rhwng y llinell OA a'r plân Π . [4 marc]

7. Ystyriwch y trawsffurfiadau yn y plân isod:

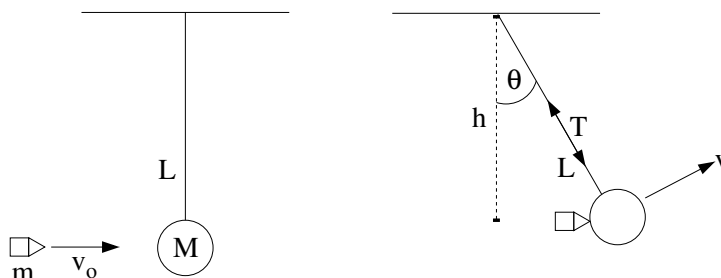
R_1 yw'r cylchdro gwrthclocwedd trwy $\frac{2\pi}{3}$ radian o amgylch y tarddbwynt.

R_2 yw'r adlewyrchiad yn y llinell $x = \sqrt{3}y$.

- (a) Darganfyddwch y matricesau- 2×2 sy'n cynrychioli R_1 ac R_2 . [4 marc]
- (b) Trawsffurfiad T_1 yw'r canlyniad o weithredu R_1 ac yna R_2 , a T_2 yw'r canlyniad o weithredu R_2 ac yna R_1 . Darganfyddwch y matricesau sy'n cynrychioli T_1 a T_2 . [4 marc]
- (c) Dangoswch fod T_1 a T_2 yn (b) yn adlewyrchiadau, a darganfyddwch y llinellau y maent yn adlewyrchu ynddynt. [2 marc]

Rhan B

8. Ystyriwch y ffwythiant $f(x) = (\cos x - 3) \sin x + 2x$ lle mae x mewn **radianau**.
- (a) Dangoswch fod $f'(x) = a \cos^2 x + b \cos x + c$, lle mae'r cysonion a, b, c i'w canfod. [4 marc]
  - (b) Darganfyddwch holl bwyntiau arhosol $f(x)$ yn y cyfwng $1 \leq x \leq 7$, a darganfyddwch eu natur. [12 marc]
  - (c) Eglurwch pam fod gan yr hafaliad $f(x) = 0$ un gwreiddyn *yn union* yn y cyfwng $1 \leq x \leq 7$, a defnyddiwch gyfrifiannell i ddarganfod bras werth y gwreiddyn i gywirdeb 1 lle degol. [4 marc]
9. Mae bloc pren bach sydd â màs M yn hongian o ben isaf llinyn ysgafn sydd â hyd L . Yn gychwynnol, mae'r bloc yn ddisymud. Mae bwled sydd â màs m yn cael ei danio at y bloc â chyflymder llorweddol v_0 . Mae'r bwled yn taro'r bloc ac yn cael ei fewnblannu ynddo.

- (a) Ar ôl y gwrthdrawiad mae'r gwrthrych cyfunol yn siglo ar ddiwedd y llinyn. Ystyriwch y gwrthrych ar yr ennyd y mae'n cyrraedd pellter h o bwynt sefydlog y llinyn (gweler y ffigur).
  - (i) Ysgrifennwch gydran y grym disgyrchiant sy'n gweithredu ar y gwrthrych yng nghyfeiriad y llinyn, yn nhermau M, m, h, L , a g (y cyflymiad disgyrchiant). [4 marc]
  - (ii) Trwy hyn dangoswch fod cyflymder y gwrthrych yn cael ei roi gan

$$v = \sqrt{\frac{L}{(M + m)} \left(T - (M + m)g \frac{h}{L} \right)},$$

lle T yw maint y grym tyniad T yn y llinyn. [5 marc]

- (b) Gan ddefnyddio cadwraeth egni, dangoswch fod cyflymder y gwrthrych cyfunol *yn syth* ar ôl y gwrthdrawiad yn cael ei roi gan $V = \sqrt{2g(L - h) + v_0^2}$. [5 marc]
- (c) Gan ddefnyddio cadwraeth momentwm, darganfyddwch fynegiad ar gyfer cyflymder cychwynnol v_0 y bwled yn nhermau y mesurau sy'n ymddangos yn y mynegiad uchod ar gyfer v . [4 marc]
- (d) O wybod fod $h = 0.8$ metr, $M = 0.8$ cilogram, $m = 0.012$ cilogram, $L = 1.6$ metr and $T = 4.8$ newton, darganfyddwch werth v_0 . (Defnyddiwch $g = 9.8 \frac{m}{s^2}$.) [2 marc]

10. (a) Dymuna ecolegwyr brofi'r ddamcaniaeth y gellir modelu niferoedd yr wyau a geir yn nythod cnocell y coed gan ddsraniad Poisson gyda chymedr 1.6. Cofnodwyd nifer yr wyau ym mhob un o 50 nyth fel yr isod.

	0	1	2	3 neu'n fwy
Amledd	15	16	7	12

- (i) Nodwch ragdybiaethau priodol ar gyfer prawf llwyddiant y ffit. [1 marc]
- (ii) Gwnewch brawf llwyddiant y ffit χ^2 ar y set ddata yma, gan ddefnyddio lefel arwyddocâd 5%, a nodwch eich casgliad. [9 marc]
- (b) Mewn proses ddiwydiannol sy'n gwneud gwifren ddu, mae diffygion yn digwydd ar hap ar gyfradd o 1.5 fesul 1000 metr o wifren.
- (i) Darganfyddwch y tebygolrwydd bod 2 ddiffyg yn union yn digwydd mewn 1500 metr o wifren. [4 marc]
- (ii) Tybiwch fod yna ddiffyg ar ôl 750 metr o gynhyrchu gwifren. Gadewch i L (mewn metrau) fod yr hapnewidyn sy'n cyfateb i hyd y wifren a gynhyrchir cyn y diffyg nesaf. Cyfrifwch $P(L > x)$ a thrwy hyn darganfyddwch $f(x)$, sef dwysedd tebygolrwydd L . [6 marc]